

SZAKMAI GYAKORLAT ANGLIÁBAN

RÉBAY ESZTER

A 2007 januárjában kezdődött Leonardo da Vinci Program Mobilitási Projekt HU/06/PL/207 sz. pályázat keretében, a PTE BTK Szociális Munka és Szociálpolitika Tanszék ösztöndíjasaként ismerkedhettem meg az angol szociális ellátás bizonyos területeivel. A programban nyolc szociális munkás és két szociálpolitikus hallgató vett részt. 2006 novemberében a Cheshire-i angol partnerek Magyarországra látogattak, ekkor döntötték el, hogy ki fog az idős-, ki pedig a fogyatékkal élők ellátásának területével foglalkozni. Így a hat diák három különböző városba került Cheshire megyében. A másik szociálpolitikus hallgató és én Ellesmere Portban kaptunk helyet, ahol a fogyatékkal élők ellátásának területét választottam.

Annak érdekében, hogy átfogó képet kaphassak a területen nyújtott ellátásokról, a helyi szociális menedzserrel öt helyszínt választottunk ki a gyakorlat idejére. Ezek mindegyike sok szakmai valamint emberi tapasztalattal gazdagított, ám kiemelnék közülük egyet, az úgynevezett „respite”-ot. Ez Magyarországon még nem létező ellátási forma, bár az Új Országos Fogyatékosügyi Program említést tesz egy hasonló elképzelésről: „A fogyatékos – különösen az értelmileg akadályozott, az autizmussal élő, a súlyosan-halmozottan fogyatékos – gyermeket, illetve felnőttet ellátó szülők számára az alkalmankénti külső segítség igénybevételeként lehetőségét szükséges biztosítani.”²⁹ Ezt az Angliában tapasztaltak alapján a *respite*-tal tudnám azonosítani. Magyarországon a Kézenfogva Alapítvány koordinációjával működtetett Fecske Szolgálat törekszik leginkább hasonló ellátás biztosítására. Angliában ez a típusú intézmény biztosít a szülők, gondozók, nevelők számára szünetet az állandó felelősség és feladatok alól. Ezzel egyidejűleg a fogyatékkal élő személy számára is lehetőséget nyújt a környezetváltásra, új kapcsolatok építésére, más jellegű időtöltésre. A legtöbb *respite* 3-5 fő fogadására alkalmas, mindenkinek saját szobát biztosítva. A gondozást általában két fő látja el. Vannak olyan *respite* intézmények, amelyek az összetett, speciális szükséglettel élő emberek számára alakítottak ki és léteznek teljesen otthonosan berendezett házak is. Az ellátást a kliens korlátozott számú napon veheti igénybe évente, amelynek meghatározása a szociális munkás feladata, szükségletfelmérés alapján. Természetesen mindkét típusban állandó felügyeletet biztosítanak a bentlakás idejére, csak a foglalkozások és a gondozás jellege változik.

Ahogy egyre jobban kezdtem megismerni a szolgáltatásokat és a szociális ellátásról való gondolkodást, figyelmem egyre inkább egy konkrét terület, az önrendelkezés felé irányult. Vajon milyen fejlődési folyamat vezetett ahhoz, hogy az önrendelkezés, az önálló élet kialakításának lehetősége (az értelmi fogyatékkal élők körében) ennyire fókuszba kerülhetett Angliában, és milyen ellátással kívánják elősegíteni a cél megvalósítását? A kérdés első felére két, az angol szociális ellátásban a fogyatékkal élők számára mérföldkőnek számító dokumentum segítségével próbálok rávilágítani.

Egy 1971-es kormányzati kiadvány („Jobb szolgáltatások az értelmi fogyatékkal élőknek”)

29 10/2006. (II.16.) Országgyűlési határozat az Új Országos Fogyatékosügyi Programról.

24. oldal

fektette le a változás alapjait. A kiadvány által felállított terv két évtizedre szólt, és fő célkitűzése a bentlakásos kórházi jellegű intézmények lebontása, valamint a közösségben történő ellátás megvalósítása volt. A kormány elkötelezte magát annak érdekében, hogy az értelmi fogyatékkal élők is "normális" életet élhessenek, a társadalomtól való szükségtelen szegregáció nélkül. Hangsúlyozta továbbá a szoros együttműködés fontosságát a szociális szféra, az egészségügy és a helyi szervezetek között. Az 1971-es program sikerének egyik titka, hogy elég időt hagyott a változásra és számos formában támogatta azt. A stratégia középpontjában egyértelműen a közösségi ellátási formák szélesítése és az izolációhoz, marginalizációhoz vezető ellátások lebontása állt. Csak azután került sor továbblépésre, miután ezeket a célokat jelentős mértékben sikerült megvalósítani. A következő mérföldkőnek tekinthető programot 2001-ben adta ki a kormány („21. századi stratégia az értelmi fogyatékkal élők részére”). Az új stratégia már inkább az önálló életvitel kialakítására, az önrendelkezésre koncentrált. Alapelvei között megjelenik a választási lehetőség szélesítése, a függetlenség növelésének célja. „Az értelmi fogyatékos embereknek joguk van a társadalom teljes jogú tagjaivá válniuk, megválasztani, hol élnek, mit csinálnak, valamint annyira függetlennek lenni, amennyire csak szeretnének”. (White Paper, 2001:17) A cél elérése érdekében ez a program is hangsúlyozza a különböző ágazatok közötti együttműködés fontosságát és kiemeli, hogy elsősorban a helyi önkormányzatoknak kell felvállalni a vezető szerepet annak érdekében, hogy az együttműködés realitássá váljon helyi szinten.

A gyakorlatban az önrendelkezés elvének érvényesülése érdekében egy újszerű megoldással próbálkoznak Angliában. 1996-ban vezették be a "Direct Payments" rendszerét. Ez egy direkt pénzbeli juttatás a kliensek számára (továbbiakban: DP). A DP koncepciója egyszerű: amennyiben valaki jogosult a szociális ellátási formák igénybevételére, választhat, hogy a szociális munkás által megszervezett hagyományos szolgáltatásokat kívánja-e használni, vagy DP-t igényel és annak összegéből saját részére szervezi meg az ellátást. Ez a típusú pénzbeli ellátási forma az egyén kezébe helyezi az irányítást, így segítve a független élet kialakítását. Bár a DP rendszere sokak számára a megoldást jelentette az önálló élet kialakításában, számos embernek nehéz volt megbirkózni azzal a felelősséggel, amit a pénz kezelése vagy a munkáltatóvá válás jelentett (pl.: személyi segítő alkalmazása esetén). Ezért a rendszert úgy fejlesztették tovább, hogy a komplex szükségletekkel élő emberek is igénybe vehessék. Az új programot „In-Control”-nak (továbbiakban: IC) nevezik, amely sokkal flexibilisebb és több lehetőséget kínál, mivel egyesít egy sor nem állami szervezetet, programot és szolgáltatást. Az IC rendszerét az előzőekben említett 2001-es kormánykiadvány által életre hívott munkacsoport dolgozta ki, négy fejlesztési ügynökséggel partnerségben. Létrehozását két fontos elv, az inklúzió és a függetlenség motiválta, így az új rendszer körüli gondolkodás középpontjába a teljes jogú állampolgárság és az egyenlőség került.

Bibliográfia

- 10/2006. (II.16.) Országgyűlési Határozat az Új Országos Fogyatékosügyi Programról.
 2001 White Paper. Valuing People: A New Strategy for Learning Disability for the 21st Century.
 1971 White Paper. Better Services for the Mentally Handicapped